

Kapittel 10

Førmarkedskontroll

10.1 Innledning

Måleredskapet er et grunnleggende element i måleprosessen, og senere i utredningen omtales krav til måleredskaper under bruk, se utredningens kap. 11. Før et måleredskap tas i bruk, må det imidlertid ha forekommet en avhendelsessituasjon hvor måleredskapet har vært omsetningsobjekt. Selger kan f.eks. være produsent, importør eller forhandler, og kjøper er som regel framtidig bruker av måleredskapet. Spørsmålet som da reiser seg, er om det er behov for å regulere rettslig forskjellige forhold knyttet til selve omsetningssituasjonen, se nedenfor i kap. 10.3.1. En slik regulering ved avhendelse kan betegnes som en førmarkedskontroll, altså en kontroll av produktet måleredskap før det kommer ut på markedet. I hvilke tilfeller det kan være aktuelt med en slik førmarkedskontroll, behandles i kap. 10.3.2.

Hvilke krav som skal settes til måleredskapers egenskaper før de selges, omtales i kap. 10.3.3. Det kan også være aktuelt å sette krav til kontrollsystemer for å sikre at kravene til måleredskapers egenskaper er oppfylt ved avhendelse. Dette omtales i kap. 10.4. Videre er det et spørsmål hvordan man skal forholde seg til den situasjonen at det oppstår behov for å sette nye krav til måleredskaper som allerede er godkjent for omsetning i henhold til tidligere regelverk. Dette omtales i kap. 10.5. Først omtales imidlertid gjeldende rett på området i kap. 10.2.

10.2 Gjeldende rett

Det følger av målvl. § 9 første ledd bokstav d at ”alle måle- og vektredskaper som selges eller holdes til salgs” skal være justert og fortsatt ha gyldig justering. Ved første gangs salg foretas det som etter målvl. § 8 annet ledd kalles nyjustering (første gangs justering). Når brukte og allerede justerte måleredskaper skal selges, er det ikke nødvendig med ny justering med mindre den gjeldende justeringen ikke lenger er gyldig.

I medhold av målvl. § 9 annet ledd kan det gjøres unntak fra kravet om justering ved salg. I forskrift om justering § 21 unntas ulike *kategorier* av måleredskaper fra kravet om justering. Eksempler på måleredskaper som er unntatt, er vannmålere og taksametre. I forskriftens § 22 er det åpnet for at også andre måleredskaper enn de som er omfattet av forskriftens § 21 kan unntas *i særlige tilfeller*.

Etter målvl. § 22 skal det fastsettes hvilke måleredskaper som skal kunne godkjennes, dvs. er justerbare. Dette er et krav om typegodkjenning av redskaper som skal justeres. De konkrete kravene til redskapene fastsettes i typegodkjenningen. Bestemmelsen hjemler også krav til annen samsvarsvurdering enn typegodkjenning når dette følger av internasjonale avtaler (i praksis EØS-avtalen).

I medhold av målvl. § 25 og forskrift om justering § 10 kan typegodkjenninger oppheves, eller man kan innskrenke godkjenningen, dvs. forandre de krav som kreves for senere godkjenning. Vedtak fattes av Justervesenet. Ett år før vedtak treffes skal varsel om vedtak rykkes inn i Norsk lysningsblad.

10.3 Krav til måleredskaper ved salg mv.

10.3.1 Behov for å sette krav ved salg mv.

Det er flere forhold som taler for at det fortsatt skal være visse krav til måleredskaper som skal tilbys for salg, selges eller overdras på annen måte. For det første kan det være ønskelig å sikre at måleredskaper som etter overdragelsen skal brukes til spesielle formål, har tilfredsstillende egenskaper, f.eks. til målenøyaktighet. Videre kan det være viktig for den generelle tilliten til måleresultater at det faktisk er fastsatt offentlige krav til måleredskaper som er i omløp.

Selv om krav til måleredskaper også kan utledes av privatrettslige bestemmelser, f.eks. i kjøpslovene (mangelsvurdering), er dette ikke alltid tilstrekkelig for å sikre tilfredsstillende måleredskaper, og dermed tilfredsstillende måleresultater. Kjøpere av måleredskaper vil ofte ikke ha noen formening om hvilke krav de bør stille til et måleredskaps egenskaper og kanskje i enda mindre grad kunne avgjøre om kravene er oppfylt. Offentligrettslige krav om kvalitet og forhåndskontroll av måleredskaper vil derfor, i tillegg til å være av betydning for samfunnet generelt, også være viktig for den enkelte kjøper av måleredskaper fordi kjøper selv i liten utstrekning har mulighet for å vurdere kvaliteten på det anskaffede måleredskaper.

Videre kan det følge av internasjonale avtaler at vi må sette krav til måleredskaper som skal selges. Etter EØS-avtalen er vi forpliktet til å foreta førmarkedskontroll av ikke-automatiske vekter. Det fremgår av rådsdirektivet om ikke-automatiske vekter art. 2 at medlemsstatene er forpliktet til å sikre at måleredskaper ikke plasseres i markedet med mindre de oppfyller de krav som fremgår av direktivet. Også direktivet om måleinstrumenter (MID) legger opp til at dersom det settes nasjonale krav til måleredskaper, så skal disse underkastes førmarkedskontroll for å sikre fri flyt av måleredskaper som vare.

Prosjektgruppen går på denne bakgrunn inn for at det skal kunne settes krav til måleredskaper når de tilbys for salg, selges eller avhendes på annen måte. Dagens situasjon med at det som hovedregel stilles krav til *alle* måleredskaper, anses imidlertid ikke som ønskelig å videreføre. Krav bør kun settes når det er et reelt behov for det. Sett ut fra den statlige overordnede målsettingen om å unngå unødvendig regulering, blir det bakvendt å sette krav til alle måleredskaper uten at behovet er

nærmere dokumentert. Vurderingstemaet bør være i hvilken grad krav skal settes, og ikke i hvilken grad det er behov for unntak fra krav.

10.3.2 Når nærmere krav skal settes

Over er det konkludert med at krav bør kunne settes når det foreligger behov. Spørsmålet blir videre *når* det er behov for å sette krav til måleredskaper ved tilbud, salg eller i andre avhendelsessituasjoner, og hvordan dette skal reguleres i loven.

På bakgrunn av de momenter som er nevnt i kapitlet over, mener prosjektgruppen at det er tre tilfeller som peker seg særlig ut når det gjelder behov for å sette krav ved avhendelse:

- 1) Det stilles krav til måleredskapet under bruk, se utredningens kap. 11.2 og lovutkastet § 13.
- 2) Det foreligger krav etter internasjonalt regelverk.
- 3) Det er nødvendig for å sikre tillit til målinger generelt.

Dette er imidlertid bare et utgangspunkt, og det kan også være andre forhold enn disse tre punktene som tilsier at krav bør settes. Etter en konkret vurdering kan det også være tilfelle at det ikke er behov for å sette krav ved salg selv om det er krav under bruk, f.eks. hvis det er tale om veldig enkle måleredskaper.

Konkret angivelse i selve loven av når krav skal settes, f.eks. kun i tilfeller som nevnt i pkt. 1-3, vil ikke åpne tilstrekkelig for en konkret vurdering i det enkelte tilfelle. Prosjektgruppen foreslår derfor at det i stedet gis en generell hjemmel til å i forskrift sette krav til måleredskaper ved salg mv., jf. lovutkastet § 10.

Når utgangspunktet er at det kun er nødvendig regulering som skal gjennomføres, er en naturlig følge at det foretas en konkret vurdering av behovet i forhold til den enkelte type måleredskap og påregnelig bruk av denne typen måleredskap. Utgangspunktet bør være hva som anses som en best mulig utnyttelse av samfunnets ressurser, men også andre hensyn kan tilsi krav, jf. formålsbestemmelsen i lovutkastet § 1 annet ledd. Som oftest vil det være naturlig å foreta en samlet vurdering av om det skal settes krav under salg og under bruk samtidig, se nærmere utredningens kap. 11.2.3.2 om krav under bruk.

Det nye lovforslaget innebærer at hovedregelen om når nærmere krav skal gjelde speilvendes i forhold til i dag. I stedet for at hovedregelen er

at krav gjelder, blir hovedregelen nå at krav ikke gjelder med mindre dette er nærmere fastsatt. Det er i denne sammenheng viktig å påpeke at det ikke er realistisk å forvente at alle vurderinger av om det er behov for nærmere krav til måleredskaper ved salg mv., kan foretas innen loven trer i kraft. I en overgangsperiode må det legges til rette for at de måleredskaper som i dag er underlagt krav ved salg, fortsatt stilles krav til når ny lov trer i kraft. For å hindre at de krav som i dag gjelder bortfaller som en følge av speilvendingen av hovedregelen, foreslås det overgangsordninger, jf. lovutkastet § 39 og utredningens kap. 20, som sikrer at gjeldende krav gjelder inntil nye vurderinger av kravene etter lovens nye system (forskriftsregulering) er gjennomført.

I og med at måleredskaper brukes innenfor så å si alle samfunnssektorer, foreslås det at Kongen gis myndighet til å fastsette når krav skal gjelde. Den utredningen/vurderingen som ligger til grunn for Kongens avgjørelse av om det skal settes krav, vil måtte foretas av den måletekniske myndigheten, se nærmere i utredningens kap. 14 om den måletekniske myndighetens framtidige rolle.

Selv om salg er den mest vanlige formen for overdragelse av måleredskaper, kan det også oppstå tilfeller hvor andre former for overdragelse bør utløse krav til måleredskaper. Det kan f.eks. være like store grunner til å sette krav til et måleredskap som kun skal leies eller gis bort som til et som skal selges. I lovutkastet § 10 annet ledd krav ved salg er det derfor tatt inn en bestemmelse om at Kongen kan fastsette at også andre former for overdragelse skal likestilles med salg. Dvs. at det også skal kunne fastsettes krav til måleredskaper i disse overdragelsestilfellene.

Etter den foreslåtte bestemmelsen i lovutkastet § 10 skal måleredskapene oppfylle nærmere krav når de "tilbys for salg eller selges". Ordlyden er valgt for å belyse at måleredskapene skal tilfredsstillende lovens krav allerede når de *tilbys* for salg. Det kan imidlertid tenkes at det oppstår feil på måleredskapene etter kontrolltidspunktet, men før salget. Ordlyden "eller selges" er derfor valgt for å presisere at kravene også skal være oppfylt på salgstidspunktet.

10.3.3 Fastsettelse av krav

De krav som skal settes til måleredskaper ved salg mv. må være krav som sikrer lovens formål og gir tillit til måleresultatene. I stor grad vil kravene til måleredskapers egenskaper være tilsvarende de

krav som settes til måleredskapet under bruk, se kap. 11.4.3 og lovutkastet § 15. Det er imidlertid ikke alle krav som bør eller kan være like for disse to tilfellene. I dag er det for eksempel vanlig å ha strengere krav til nøyaktigheten på et måleredskap når det selges (typegodkjenning og nyjustering), enn når det kontrolleres på nytt under bruk (revisjon). I likhet med dagens ordning og det som er foreslått for krav under bruk, foreslås det at myndigheten for måleteknikk skal fastsette de konkrete krav til måleredskaper.

Hvilke krav det konkret vil bli aktuelt å stille, vil i stor grad følge av internasjonalt regelverk. Blant annet vil vi etter EØS-avtalen være forpliktet til å følge det nye MID. Det vil også ellers foreligge en del rekommandasjoner fra OIML som det vil være naturlig å følge ut fra hensynet om mest mulig internasjonale ensartede krav for å unngå handelshindringer.

Krav kan etter lovutkastet § 10 bare settes når Kongen har vedtatt dette. Krav om merking av måleredskaper ved salg mv. er imidlertid et krav som bør kunne settes til alle måleredskaper uansett. Det er derfor foreslått en generell bestemmelse om at myndigheten for måleteknikk kan sette krav til merking av måleredskaper i lovutkastet § 9, se utredningens kap. 9.4.

10.4 Krav om samsvarsvurdering

Når det stilles krav til måleredskapers egenskaper ved tilbud og salg, er det behov for også å kunne sette nærmere krav til hvilke vurderinger og prosedyrer for vurderingene som skal foretas for å sikre og dokumentere at kravene er oppfylt. Den vurderingen som foretas for å fastslå at måleredskapets egenskaper er i samsvar med de kravene som stilles, kan kalles en "samsvarsvurdering". Dette begrepet er en direkte oversettelse av det engelske begrepet "conformity assessment" som anvendes i flere produktdirektiver. De prosedyrer som skal følges for å sikre pålitelige vurderinger kan kalles "prosedyrer for samsvarsvurderinger" ("conformity assessment procedures").

I dag er krav til typegodkjenning og nyjustering foretatt av myndighetene, den ordningen som stort sett brukes for å undersøke om måleredskaper oppfyller de fastsatte krav. Dette vil endre seg når det nye direktivet om måleredskaper (MID) trer i kraft. Direktivet, som må implementeres i norsk rett, åpner for en rekke ulike typer prosedyrer for samsvarsvurderinger. Det kan f.eks. være tale om

egenerklæring fra fabrikant, fabrikanterklæring med kontroll av tredjepart (teknisk kontrollorgan) eller typegodkjenning foretatt av teknisk kontrollorgan. Hvilke prosedyrer som kan følges, varierer fra måleredskap til måleredskap. Allerede i dag er det som følge av EØS-avtalens krav innført andre typer samsvarsvurderinger enn typegodkjenning og nyjustering for ikke-automatiske vekter.

En bestemmelse som hjemler krav til samsvarsvurdering, foreslås i lovutkastet § 11. Begrepet "samsvarsvurdering" som samlebetegnelse på de vurderinger som foretas for å undersøke og dokumentere at måleredskaper tilfredsstillende fastsatte krav, brukes ikke i dagens lov og innføres derfor som et nytt begrep i forslag til ny lov om måling. Fordelen med begrepet "samsvarsvurdering" er at det er et generelt begrep som kan omfatte alle typer vurderinger som kan bli aktuelle å kreve. Videre foreslås begrepet "prosedyrer for samsvarsvurderinger" innført i ny lov. Dette begrepet antas å dekke alle de forskjellige prosedyrer som kan være aktuelle å kreve gjennomført for å sikre samsvar mellom krav og produkt (måleredskap). Dagens ordning med offentlig typegodkjenning av måleredskaper vil f.eks. være omfattet av begrepet. Prosjektgruppen ser det som en klar fordel at de foreslåtte begrepene korresponderer med de internasjonale begrepene som nevnt innledningsvis.

Bestemmelsen gir myndigheten for måleteknikk hjemmel til å fastsette innholdet i de ulike samsvarsvurderingene og prosedyrene for samsvarsvurderingene. Det er flere hensyn som taler for at dette bør reguleres på forskriftsnivå. Det vil for det første i stor utstrekning være tale om regler av teknisk karakter. I tillegg vil det være flere ulike vurderinger og prosedyrer som vil variere fra måleredskap til måleredskap og fra område til område. Det er også begrenset hvor stor reell frihet man har til å utforme innholdet i bestemmelsene. Det foreligger i stor grad internasjonale regler for hvilke prosedyrer som skal benyttes for samsvarsvurderingen samt hvilket innhold prosedyrene skal ha. Videre kan det vise seg at det vil bli behov for en del endringer i regelverket, bl.a. fordi det internasjonale regelverket endres.

Det foreslås også at det i særlige tilfeller kan fastsettes nærmere krav til samsvarsvurderinger og prosedyrer i enkeltvedtak, jf. lovutkastet § 11 annet punktum. Det kan være behov for å kunne fatte slikt vedtak dersom det ikke er utarbeidet forskrifter for denne typen måleredskap, f.eks. hvis det er tale om kontroll av redskaper som er sjeldne eller nye typer redskaper.

Etter lovutkastet § 10 skal måleredskaper allerede når de blir tilbudt for salg, oppfylle fastsatte krav. Samsvarsvurdering som dokumenterer at krav er oppfylt, bør derfor som hovedregel være gjennomført allerede når et måleredskap tilbys for salg, jf. lovutkastet § 11 tredje punktum. For visse redskaper er dette imidlertid upraktisk, f.eks. for vekter som må testes og vurderes på det stedet de skal være plassert. Det foreslås derfor i samme bestemmelse at myndigheten for måleteknikk kan gjøre unntak fra denne hovedregelen.

10.5 Bortfall av gyldig samsvarsvurdering

Når et måleredskap har gjennomgått de samsvarsvurderinger som kreves, og det viser seg at redskapet tilfredsstillende regelverkets krav, kan det tilbys for salg og selges. Det kan imidlertid i ettertid vise seg at de krav som ble satt til måleredskapet var utilstrekkelige eller mangelfulle, eller at den samsvarsvurderingen som det var satt krav om, ikke var god nok. Dette er forhold som normalt ikke kan belastes den som selger måleredskapet direkte. Fordi man vet at erfaring med måleredskapet under bruk kan endre synet på hvilke krav det er nødvendig å sette til måleredskaper før salg, er det i dag vanlig bare å gi typegodkjenninger for 10 år av gangen. Det foreslås presisert i lovutkastet § 12 første ledd at myndigheten for måleteknikk kan vedta begrenset gyldighet for samsvarsvurderinger. Når gyldighetsperioden løper ut, må det foretas ny samsvarsvurdering. I og med at begrunnelsen for å sette tidsbegrensninger er å sikre at det ikke finnes måleredskaper på markedet som ikke oppfyller de krav som erfaring og utviklingen har vist behov for, bør hovedregelen være at det er de krav som gjelder på fornyelsestidspunktet som skal legges til grunn ved en fornyet vurdering. Dette er også presisert i første ledd.

For å sikre gode nok målinger, kan det også være behov for å kunne sette ned forbud mot videre tilbud og salg av måleredskaper før fastsatt gyldighetsperiode løper ut, selv om de oppfyller tidligere fastsatte krav og har gjennomgått tidligere pålagt samsvarsvurdering. Et vedtak om at redskapene ikke lenger er gyldige for tilbud og salg kan imidlertid være sterkt inngripende overfor dem som tilbyr og selger redskapene. Det bør derfor ikke være anledning til å oppheve gyldigheten av samsvarsvurderinger kun fordi det har kommet nye krav som anses som mer hensiktsmessige.

Dersom ny erfaring viser at de tidligere kravene var klart mangelfulle, bør det imidlertid være anledning til å vedta at samsvarsvurderingene ikke lenger skal være gyldige. En slik bestemmelse foreslås i lovutkastet § 12 annet ledd.

For at ikke vedtaket skal være for urimelig for de som berøres, bør det varsles god tid i forveien om at gyldigheten vil bortfalle. Prosjektgruppen foreslår at det, som i dag, må gis minst ett års varsel før vedtak om bortfall av gyldighet settes i verk. Dersom det er gitt varsel i Norsk lysningsblad, bør dette alltid være tilstrekkelig. Det foreslås imidlertid ikke noe absolutt krav om kunngjøring i Norsk lysningsblad. Det viktige er at det gis varsel på en hensiktsmessig måte etter en vurdering av situasjonen, jf. lovutkastet § 12 annet ledd annet punktum.

I visse situasjoner kan det imidlertid vise seg at videre salg og tilbud av en type måleredskap bør stoppes umiddelbart fordi videre omsetning kan få store samfunnsmessige konsekvenser. Det kan f.eks. være tidligere godkjente måleredskaper som viser seg å ha egenskaper som medfører fare for store miljø- eller helseskader. Det foreslås derfor i bestemmelsens annet ledd tredje punktum at det kan vedtas at gyldigheten av samsvarsvurderingen i disse tilfellene skal bortfalle umiddelbart. Det foreslås at myndigheten til å fatte slikt vedtak legges til departementet.

At samsvarsvurderingen blir ugyldig, kan også få betydning for måleredskaper under bruk. Se nærmere om dette i utredningens kap. 11.4.3.2 og lovutkastet § 15 tredje ledd.

